

EDUCAȚIA PENTRU DREPTURILE OMULUI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR: ARGUMENTE ȘI MODALITĂȚI DE REALIZARE

Tatiana ȘOVA, conferențiar universitar, doctor în științe pedagogice,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Republica Moldova

Abstract: This article highlights the need of providing the human rights education in primary school. The arguments put forward emphasize that the child is the holder of rights and responsibilities, adults and the state have rights and obligations. The principles of human rights education are described; it is proposed the classification of the child's rights according to the following categories: survival, development, protection and participation, the need to involve children in the monitoring of their rights.

Problematica educației pentru drepturile omului este actuală și complexă în lumea contemporană, fiind frecvent subiectul dezbaterilor la numeroase foruri educaționale la nivel național și internațional. Menționăm că Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a descris Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 ca pe un ideal comun de atins de toate popoarele și națiunile. Pentru a ajuta societățile să asigure condițiile necesare dezvoltării tuturor membrilor săi, inclusiv celor mai vulnerabili precum sunt copiii, au fost adoptate în ultimele decenii mai multe documente internaționale. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului (CDC)* este unul dintre aceste acte și ea oferă un cadru complet de principii și standarde interdependente, care garantează o viață cu demnitate pentru toți copiii [12, p. 4-5].

Parlamentul Republicii Moldova a ratificat, la 12 decembrie 1990, *Convenția cu privire la Drepturile Copilului* și s-a angajat astfel să facă aceste drepturi cunoscute tuturor – adulți și copii. Disciplina opțională „Educație pentru drepturile omului” este un răspuns la acest angajament, care contribuie la formarea competențelor civice ce țin de exercitarea drepturilor și responsabilităților omului - fundament al vieții într-o societate democratică.

Articolul 29 din *Convenția cu privire la Drepturile Copilului* prevede că educația trebuie să fie direcționată, printre altele, în scopul:

- Dezvoltării respectului pentru drepturile omului și pentru libertățile fundamentale.
- Pregătirii copilului pentru viața responsabilă într-o societate liberă.

Cu toții ne confruntăm cu problemele legate de drepturile omului în viața de zi cu zi, iar școlarii mici nu sunt o excepție. Cu toții avem dreptul la nume, la naționalitate, educație, locuință, la alimentație

sănătoasă și apă curată. Acestea sunt necesitățile noastre de bază. Deci, viața copiilor este deja plină de posibilități de a explora sensurile, atitudinile și competențelor ce stau la bază procesului de educație în domeniul drepturilor omului. Identificarea oportunităților oferite de educația formală de a forma la elevi respectul pentru drepturile omului, îi va încuraja să-și asume responsabilitatea pentru propriile acțiuni și să fie conștienți de modul în care acestea le-ar putea afecta propriile drepturi sau drepturile altora [9, p. 168].

Drept finalitate, la nivel macrostructural, școala, prin realizarea Educației pentru drepturile omului, contribuie la realizarea idealului educațional, stipulat de Codul Educației (2014): formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independentă de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate [5].

În acest context, interesul superior față de personalitatea copilului crește considerabil, iar politicile de protecție a copilului sunt considerate drept posibilități de instituționalizare în practică a măsurilor de echitate a dintre adulți și copii. Astfel, este legitimată autoritatea părinților față de copii, în cazul interesului superior al copilului.

Prin prisma Convenției ONU privind drepturile Copilului este accentuată participarea copiilor în domeniul protecției personale prin aceasta restructurându-se paradigma construcției copilăriei potrivit căreia copiii sunt subiecți ai educației, ființe active care-și influențează propria devenire [4]. Recunoașterea faptului că și copiii au drepturi se bazează pe ideea că aceștia contribuie la reproducerea societății din punct de vedere biologic și cultural. Deci, copiii au dreptul legitim de a beneficia de variatele dimensiuni ale vieții sociale și culturale. Copiii sunt co-creatori ai prezentului și constructorii viitorului.

Realizarea educației pentru respectarea drepturilor este un proces pe termen lung, al cărui rezultat constă într-o formare/dezvoltare cât mai corectă și eficientă a copilului, pe baza voinței și a necesităților lui în scopul de a asigura parcurgerea drumului vieții cu demnitate și încredere de sine, fără obstacole în calea formării personale și profesionale [13, p. 256].

În timpul realizării **educației pentru drepturile omului în clasele primare** se va ține cont de faptul că calitățile și aptitudinile elevilor mici trebuie descoperite și valorificate pentru ca acesta să-și contureze o personalitate puternică, demnă. Copiii sunt viitorului omenirii, deaceea orice problemă a copiilor trebuie atenționată de către instituțiile abilitate ale statului, pentru a preveni/diminua/exclude eventualele situații sociale sau probleme. Rezultatele copilăriei sunt instinctele adultului, deaceea, primordial în perioada copilăriei („omului mic”) este crearea unui cadru familial favorabil, armonios pentru formarea lui psihică, afectivă, morală și fizică. Spre regret, uneori, acest cadru familial lipsește, iar dacă persistă – nu sunt create condițiile pentru bună dezvoltare a copilului [2, p. 121].

În asemenea situații intervine educația pentru drepturile omului, de rând cu societatea și instituțiile abilitate ale statului pentru a-i oferi copilului aflat în dificultate condiții cât mai apropiate de cele familiale. Astfel, au apărut instituții de tip rezidențial și de tip familial, însă acestor copii, pentru a fi pe deplin fericiți, le lipsește dragostea părinților. Deaceea se încearcă cu preponderență plasarea acestor copii în familii extinse, sau adopția pentru ca aceștia să nu simtă lipsa părinților.

Unul dintre termenii-cheie în descrierea și realizarea educației pentru drepturile omului este *democrația*, termen care în Grecia Antică semnifica puterea cetățenilor și nu-i cuprindea pe sclavi. Platon considera că *democrația* este o formă de guvernământ instabilă și periculoasă, deoarece oferă puterea politică celor mulți și ignorați care nu vor ști cum s-o utilizeze pentru binele comun [9, p. 168-169].

Filosoful englez Henri Bergson consideră că *democrația* este singurul sistem compatibil cu demnitatea și libertatea umană, dar descoperă un viciu fundamental: acela de a nu avea nici un criteriu de selectare a valorilor. Cu alte cuvinte, democrația poate fi interpretată ca un triumf al cantității, care

generează o criză axiologică. Or, dezvoltarea abilităților axiologice copiilor de la cea mai fragedă vârstă constituie răspunsul firesc al educației într-o societate democratică, unde drepturile cetățenilor sunt respectate [Apud 7, p. 132-134].

Până nu demult, în multe țări europene exista o „democrație a bărbaților”, femeile neavând drept de vot. În secolul al XIX-lea, a apărut preocuparea pentru drepturile egale ale cetățenilor, copiii fiind și ei recunoscuți că au drepturi. Ca rezultat, justiția și drepturile sociale ale oamenilor au devenit realitate pentru o mare parte a populației [9, p. 168-169].

Deci, **educația pentru drepturile omului** trebuie privită ca instrument de apărare al personalității omului în devenire, deoarece tocmai aceasta îl conștientizează pe copil de existența drepturilor sale, dar și de responsabilitățile pe care le incumbă exercitarea acestor drepturi. Copilul nu este singur în societate, el trebuie permanent orientat să-și rializeze interesele la nevoile societății, astfel se pun bazele priorității intereselor macro ale societății față de interesele individului.

Faptul că Republica Moldova a ratificat Convenția cu privire la Drepturile Copilului înseamnă că statul recunoaște copiii ca *titulari de drepturi* și stabilește o gamă largă de obligații față de copii, pe care le au structurile/ instituțiile statului, care sunt văzuți ca *titulari de obligații*. *Drepturile sunt trăite atunci când funcționează relația dintre titularul de obligații și titularul de drepturi*.

Pentru ca această relație să funcționeze, acei care au obligații trebuie să fie capabili să-și îndeplinească obligațiile, iar acei care au drepturi trebuie să fie împuterniciți să ceară respectarea drepturilor lor. Ceea ce stabilește și susține relația dintre titularul de drepturi și titularul de obligații este conceptul de *responsabilitate*. Statul are responsabilitatea primară de a asigura că drepturile tuturor oamenilor sunt în egală măsură respectate, protejate și realizarea lor este asigurată. Titularii de drepturi sunt și ei responsabili pentru respectarea drepturilor altor persoane, atât din punct de vedere moral cât și legal, conform prevederilor legislației naționale.

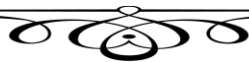
Convenția cu privire la Drepturile Copilului abordează relația dintre drepturile copilului, responsabilitățile părinților și obligațiile legale ale statului ca o *relație triunghiulară dintre copil, familie și stat*.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului consideră copilul un subiect activ al drepturilor. Într-o oarecare măsură, Convenția stabilește o relație directă între copil și stat. Această relație semnifică faptul că nici o parte, nici chiar părintele, nu are drept de „proprietate” asupra copilului. Relația dintre copil, părinții acestuia și stat este definită în al doilea alineat al art. 3 din Convenția cu privire la Drepturile Copilului: Statele părți se obligă să asigure copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale, ținând seama de drepturile și obligațiile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale altor persoane cărora acesta le-a fost încredințat în mod legal, și în acest scop vor lua toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare.

Scopul de bază al Convenției cu privire la Drepturile Copilului este definirea principiilor dezvoltării armonioase a copiilor și oferirea standardelor minime, necesare pentru asigurarea unei viați decente pentru toți copiii. Convenția are caracter internațional și integru, deoarece include diverse tipuri de drepturi: civile, politice, economice, culturale și sociale. Or, convenția oferă un cadru complet de standarde și principii interdependente care acoperă toate aspectele vieții copiilor [6].

Chiar dacă asupra prevederilor Convenției s-a lucrat peste 100 de ani în scopul atenționării asupra nevoilor și necesităților copiilor, conținutul actual al acestui document este destul de actual și se axează pe rezultatele științei moderne și pe opiniile specialiștilor în domeniul lucrului cu copii. Redactarea optimă a Convenției cu privire la Drepturile Copilului permite interpretarea progresivă a ei. Totuși, la implementarea prevederilor acesteia, într-un anumit context, se va ține cont de particularitățile copilăriei, specificul vârstei, experiența de formare, educare, adaptare și socializare a copilului [2, p. 96].

Cînd un stat ratifică Convenția, acesta își asumă o răspundere în fața propriului popor și a comunității internaționale și devine principalul responsabil de asigurarea drepturilor copiilor. Statul are

obligația să creeze condițiile necesare și să întreprindă toate acțiunile pentru a asigura realizarea drepturilor stabilite în Convenția cu privire la Drepturile Copilului, adică a atinge standardele stabilite de aceasta. În acest scop, statul trebuie să revizuiască și să adopte/ modifice legile, politicile și practicile privind protecția și participarea copiilor. Aceasta implică, de asemenea, evaluarea serviciilor sociale pentru copii și familie și a volumului de fonduri alocate pentru aceste servicii. Totodată, statul are obligația să urmărească aplicarea în practică a acestor măsuri, așa încât ele să vină în sprijinul dezvoltării copilului [17].

În opinia noastră, respectarea prevederilor Convenției privind Drepturile Copilului este necesară din mai multe considerente:

- oferă copiilor siguranță în ziua de azi și de mâine, aceștia având posibilitate să-și realizeze visurile și să participe activ în viața socială;
- asigură protecție copiilor cu cerințe educaționale speciale;
- previne abuzul, exploatarea, unele dificultăți cotidiene;
- creează condiții de participare a copiilor la luarea deciziilor etc.

Analizând Convenția privind Drepturile Copilului observăm că ea conține 54 de articole, dintre care: primele 41 de articole se referă la copiii minori, care nu depășesc vârsta de 18 ani; articolele 42-45 se referă la modalitățile de respectare a Convenției adresate statului; articolele 46-54 descriu posibilitățile statelor de aderare la ea, evidențiază în ce limbi oficiale a fost scrisă Convenția.

Pentru înțelegerea Convenției privind Drepturile Copilului sunt deosebit de importante cele patru articole (Art. 2, 3, 6, 12) în care Comitetul pentru Drepturile Copilului a identificat patru **principii generale**:

- Principiul supraviețuirii și dezvoltării copilului
- Principiul nediscriminării
- Principiul interesului superior al copilului
- Principiul dreptului la exprimarea liberă a opiniilor

În realizarea educației pentru drepturile omului în clasele primare vom pune un accent deosebit pe aceste principii deoarece, luate împreună, ele pot oferi o orientare pentru orice demers în domeniu, de la programele naționale de implementare la elaborarea codurilor de conduită pentru activitatea unei organizații nonguvernamentale. Chiar în absența unei înțelegeri profunde a anumitor articole, aplicarea acestor patru principii în soluționarea problemelor cu care se confruntă copiii va contribui, în mare măsură, la realizarea anumitor drepturi. S-a spus că prin adoptarea acestei abordări, Convenția a devenit mai mult decât o listă de obligații și a câștigat un suflet [16].

În Convenție, drepturile copilului sunt grupate după 4 categorii [6]:

1. *Drepturile copilului la supraviețuire* (articolele 6, 24, 27) permit satisfacerea nevoilor de bază ale copilului, și anume: alimentație sănătoasă, locuință, îmbrăcăminte, asistență medicală gratuită și de calitate.
2. *Drepturile copilului la dezvoltare* (articolele 7, 8, 14, 23, 28, 29, 31) se axează pe asigurarea condițiilor de dezvoltare fizică, mintală, spirituală și socială. Pentru aceasta lor li se asigură dreptul la familie, dragoste, biblioteci, locuri de odihnă și de joacă, distracție, religie.
3. *Drepturile copilului la protecție* (articolele 9, 10, 11, 16, 19, 20, 21, 22, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40) oferă garanția protejării copilului de abuz, discriminare, neglijare, exploatare, vânzare, trafic etc.
4. *Drepturile copilului la participare* (articolele 12, 13, 15, 17) permite exprimarea opiniilor proprii în aspectele de viață ce-i privesc pe ei, să primească și să ofere informații asigurând prin aceasta socializarea copilului.

Deosebit de important, în viziunea noastră, este faptul atenționării copiilor despre *responsabilitățile* lor, de rând cu drepturile pe care le au. De exemplu, le vom spune copiilor, că toți au

drepturi, inclusiv adulții, și fiecare dintre noi este obligat să-i respecte drepturile celuilalt. Sau dacă ai dreptul să fii crescut de părinți într-o familie, ai responsabilitatea de a respecta părinții și de a-i ajuta. Șirul poate fi continuat, dar mai apare întrebarea: Cine este responsabil de respectarea/nerespectarea drepturilor copilului? Răspunsul este simplu: fiecare dintre noi este responsabil de respectarea propriilor drepturi, iar Guvernul trebuie să asigure condiții optime pentru respectarea drepturilor copilului.

În caz de încălcare a drepturilor copilului, aceștia se pot adresa la persoane de încredere (părinți, profesori, educatori, psiholog, asistent social etc.), pot realiza o plângere scrisă/orală la Sectorul de Poliție sau la Primăria din localitate, se pot adresa Direcției de Asistență Socială, Ministerului Educației, alte ministere, ONG-uri, Centre pentru Drepturile Omului etc.

Prin demersurile educaționale de abordare a drepturilor omului în școala primară copilul este tratat ca subiect al drepturilor, integrând procesele de predare-învățare-evaluare în trei dimensiuni:

- *învățare despre drepturile omului* (drepturile omului ca un cadru de valori și relația strânsă cu alte sisteme de valori etice, religioase și morale, principiile drepturilor omului, obligațiile statului în raport cu drepturile omului, drepturile în conflict etc.);
- *învățare pentru drepturile omului* (distincție între titularii de obligații și titularii de drepturi, monitorizarea respectării drepturilor omului, evaluarea surselor de informare, aplicarea principiilor drepturilor omului în rezolvarea conflictelor interpersonale, aplicarea strategiilor de a se opune tuturor formelor de discriminare și violență etc.);
- *învățare prin drepturile omului* (respect pentru sine și pentru ceilalți în baza recunoașterii demnității tuturor persoanelor, înțelegerea legăturii între drepturi, responsabilități, egalitate, diversitate, nondiscriminare, coeziune socială, dialog intercultural, angajament pentru Drepturile Omului și de a nu sta deoparte când demnitatea și drepturile altora nu sunt respectate etc.).

Astăzi, tot mai mult se observă monitorizarea respectării prevederilor Convenției privind respectarea drepturilor copilului la nivel național și internațional. Dintre factorii interesați, menționăm existența organizațiilor naționale care promovează ideea respectării drepturilor copilului și monitorizează situația respectivă în Republica Moldova, dar și organizațiile internaționale cointerestate.

Referindu-ne la organele de conducere din instituțiile de învățământ preuniversitar (licee, gimnazii), respectarea drepturilor copiilor este realizată prin intermediul prevederilor actelor normative respective. De exemplu, drepturile liceenilor sunt reglementate în *REGULAMENTUL-TIP de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ de tip liceal*, capitolul VI Elevii; secțiunea a 4-a Drepturile elevilor (art. 77, 78, 79), secțiune a 5-a Obligațiunile elevilor (art. 80, 81, 82) [11].

Similar, este monitorizat procesul de respectare a drepturilor copiilor în alte instituții de învățământ preuniversitar, dar și vocațional, mediu de specialitate etc.

Din cele afirmate anterior, conchidem că copilul are nevoie de protejare atât în mediul familial, cât și cel social, inclusiv școlar. Important este procesul de asigurare a continuității și complementarității între acțiunile realizate de agenții educaționali, respectiv, acțiunile trebuie să fie direcționate spre asigurarea autonomiei și spre satisfacerea necesităților copilului. Or, caracterul acestor acțiuni educaționale trebuie să fie unul permanent, continuu și prospectiv.

Cele relatate ne conduc la confirmarea necesității de **monitorizare a respectării drepturilor omului** prin observarea modalităților de realizare a prevederilor legislației în vigoare. Acest fapt ne va da posibilitate să analizăm situația actuală cu privire la respectarea/nerespectarea drepturilor copiilor; să identificăm problemele tipice și individuale cu care se confruntă copiii; să depistăm (micro)grupurile din care aceștia fac parte; să coordonăm procesul de respectare a drepturilor copilului realizat de alți agenți educaționali; să verificăm gestionarea resurselor materiale și financiare destinate copiilor; să elaborăm soluții realiste și optime pentru problemele de nerespectare a drepturilor copilului.

Nu trebuie ratată șansa de implicare a copiilor în monitorizarea propriilor drepturi din mai multe considerente [8]:

-
- copiii au dreptul lor de vorbi și de a se implica în procesul de ghidare a respectării propriilor drepturi;
 - copiii conștientizează mai bine problemele și experiența proprie;
 - informația despre respectarea/nerespectarea drepturilor copiilor este colectată din surse primare;
 - copiii sunt cei care beneficiază de mai multă energie, tinerețe, optimism, idei noi, creativitate cu viziuni prospective privind propria formare;
 - prin aceste acțiuni dezvoltăm încrederea în sine și noi competențe sociale, emoționale, de relaționare etc.

Ca rezultat al procesului de monitorizare a respectării/nerespectării drepturilor copiilor se creează condiții pentru reflectarea asupra multiplelor acțiuni educaționale întreprinse de noi, dar și de alți factori de decizie, în vederea respectării drepturilor copiilor, pentru evaluarea eficienței acțiunilor realizate, dar și pentru propunerea noilor modalități de eficientizare a situației la capitolul respectiv.

Copiii reprezintă viitorul unei națiuni, dezvoltarea unei țări depinzând de grija și educația pe care aceștia o primesc. De-a lungul istoriei, copilul a fost privit ca fiind proprietatea părinților și a tutorilor, aceștia putând să-l trateze după bunul lor plac, fără a putea fi trași la răspundere. În ultimele decenii, s-a produs în mod evident o evoluție a valorilor, normelor și standardelor juridice care reglementează situația copilului. În momentul actual, toate societățile civilizate acceptă ideea conform căreia copilul nu aparține nici familiei nici statului, ci își aparține sieși, sub protecția părinților săi [2, p. 21].

Cunoașterea cât mai timpurie a drepturilor pe care le are fiecare copil, oferă posibilitatea de privi cu alți ochi lumea ce ne înconjoară. Odată prezentate copiilor aceste drepturi și transpuse sub diferite sarcini pe care elevul trebuie să le îndeplinească, el va înțelege mult mai ușor importanța cunoașterii acestora încă de la o vârstă mică. Multiplele și variatele încălcări ale drepturilor copilului pot fi diminuate prin educație, prin conștientizarea copiilor și, prin ei, a mediului educațional și comunitar asupra faptului că sunt protejați prin convenții internaționale și prin legile statului [14].

Cunoașterea și respectarea drepturilor copilului este o necesitate pentru a ne conforma normelor și regulilor sociale. Este foarte important ca toată lumea, mai ales părinții să cunoască aceste drepturi, deoarece încălcarea acestora ar însemna nerespectarea legii. Relația copil-părinte este afectată de respectarea acestor drepturi, deoarece în posesia acestor cunoștințe părinții vor educa copilul într-un mod diferit, respectând persoana lui. Educația părinților cu privire la respectarea drepturilor copilului este un pas esențial în prevenirea abandonului, abuzului, violenței, a exploatarei. Dacă drepturile copilului sunt respectate de către părinți, și copiii cresc în condiții optime, la rândul lor și ei vor deveni adulți responsabili față de educația copiilor lor.

Cînd este vorba de drepturile copilului, suntem tentați să ne gândim la copiii defavorizați, care se află în centre de plasament sau pe stradă. Însă și copiii „obișnuiți”, care trăiesc în cadrul unei familii normale, au nevoie să fie protejați. Unii dintre aceștia sunt neglijați de părinții prea ocupați, alții maltratați de părinții „bine intenționați”, iar cei mai mulți pur și simplu nu sunt respectați [15].

Începutul anului 2014 a fost momentul de schimbare radicală a politicii de protecție a copilului aflat în dificultate.

S-a intervenit în [10]:

- prevenirea instituționalizării și a abandonului, dar și în dezinstituționalizarea copiilor aflați în sistemul rezidențial de îngrijire;
- întărirea capacității instituționale la nivel local;
- schimbarea regimului juridic al adopției pentru eliminarea practicilor identificate ca piedică în procesul de reformă;
- creșterea calității serviciilor de protecție a copilului; integrarea sistemului de protecție a copilului în sistemul național de asistență socială;

- extinderea ariei de intervenție de la protecția copilului aflat în dificultate la protecția drepturilor copilului;
- conștientizarea asupra problematicii specifice a sistemului de protecție a copilului.

Proiectul „Drepturile Copilului sunt drepturile tale” se implementează cu scopul promovării Drepturilor Copilului în Republica Moldova și contribuie la atingerea unor rezultate înalte, datorită faptului că în procesul de activitate se șterg barierele în comunicare, astfel copiii, fiind instruiți tot de copii primesc informația în modul cel mai firesc, clar, accesibil și fără obstacole [Ibidem].

Trebuie de remarcat faptul că prin realizarea **educației pentru drepturile omului**, este indusă o nouă viziune asupra copilului, în general și a elevului, în particular, în care procesul educațional este centrat pe copil, fiind recunoscut potențialul de autoedificare a elevului, importanța experienței subiective a fiecărui copil în procesul de formare a noilor competențe, impactul respectării demnității umane a oricărui individ în procesul educațional pentru formarea unei personalități sănătoase fizic, moral, psihic. Această perspectivă solicită valorificarea integrală a tuturor resurselor de care dispune elevul în realizarea educației pentru respectarea drepturilor copilului, precum și deschiderea timpului pedagogic al educației a cărui resurse de (auto)perfecționare trebuie distribuite din perspectiva valorificării lor integrale nu numai în cadrul școlii, ci pe tot parcursul existenței umane.

Prin conținuturile **educației pentru drepturile copilului**, *elevul*, fiind figura centrală a procesului educațional, obține un nou statut – *subiect* al propriei sale formări/dezvoltări, respectiv autoformări/autodezvoltări. Copilul *poate și trebuie* însuși *calitatea de subiect* și responsabilitatea pentru procesul de autoedificare. Elevul-*subiect* poate realiza mai multe roluri sociale și pedagogice în scenariile complexe ale vieții privind respectarea/nerespectarea propriilor drepturi, poate realiza managementul devenirii ființei umane.

În literatura de specialitate *subiectul* se descrie ca observându-se pe el însuși, ca întrebându-se asupra lui însuși, ca evaluându-se pe sine. Înțelegerea și însușirea gândirii reflexive conduc elevul spre a se afirma și a se concepe clar ca subiect al reflecției și acțiunii sale, a se afirma ca **agent autonom și responsabil al propriei sale dezvoltări**. În această dublă mișcare, care privește gândirea și acțiunea, elevul își afirmă libertatea, respectând normele și valorile comunității în care trăiește [4, p. 23-25].

Recomandarea împărțirii responsabilității privind însușirea drepturilor și obligațiilor elevului între adulți și copii este răspândită în pedagogia contemporană. Ca rezultat al acestor acțiuni, elevii au scopuri clare privitor la (auto)formare, dispun de o gamă largă de strategii de acțiune și știu când să le utilizeze, folosesc resursele disponibile în mod eficace, știu care le sunt punctele forte și punctele slabe, își controlează sentimentele în manieră adecvată, își asumă responsabilitatea pentru procesul lor de formare, își planifică, își monitorizează, își evaluează și își adaptează procesul de (auto)formare.

Or, dacă un copil privilegiază de respectarea majorității drepturilor lui, el se poate manifesta ca individualitate, dă dovadă de proactivitate, libertate în selectarea și luarea deciziilor, își asumă responsabilități pentru propriile decizii, dar și poate suporta cu demnitate consecințele deciziilor luate. Acestor copii li se va forma o viziune aparte despre sine și lumea înconjurătoare, care îi va determina perceperea rostului, rolului și locului său în viață.

În *concluzie*, drepturile copilului la noi în țară sunt recunoscute, aceasta fiind confirmat prin faptul că Republica Moldova a ratificat Convenția cu privire la Drepturile Copilului. Urmează ca acestea să fie respectate în orice circumstanțe ale vieții, copilul fiind considerat nu obiect, ci subiect ale educației și al propriei sale formări ca personalitate, responsabil și cu drepturi depline în diverse contexte educaționale, sociale, politice, religioase etc. Cele spuse fiind nu doar scrise pe hârtie, ci fapte concrete. Or, *educația pentru drepturile omului* trebuie privită ca instrument de apărare al personalității omului în devenire, deoarece tocmai aceasta îl conștientizează pe copil de existența drepturilor sale, dar și de responsabilitățile pe care le incumbă exercitarea acestor drepturi.

Referințe bibliografice:

1. Balahur D. Protecția drepturilor copilului ca principiu al asistenței sociale. București: All Beck, 2001.
2. Banciu M. Dreptul familiei. vol. 1. București: Argonaut, 1995.
3. Banciu M. Dreptul familiei. vol. 2. București: Argonaut, 1997.
4. Chicu V. ș.a. Psihopedagogia centrată pe copil. Chișinău: CEP USM, 2008. 175 p.
5. Codul Educației al Republicii Moldova. Nr. 152 din 17.07.2014. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156> (vizitat 29.03.2018)
6. Convenția cu privire la drepturile copilului.
Disponibil: http://www.unicef.org/moldova/CRC_RO.pdf (vizitat 03.04.2018).
7. Cozma T., Momanu M. „Noile educații” și problematica lumii contemporane. În: Cucuș C. (coord.) Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice. Iași: Polirom, 2009.
8. Drepturile copiilor monitorizate de copii. Raportul copiilor despre cunoașterea și respectarea Convenției ONU privind Drepturile Copilului. Chișinău: UNICEF, 2013. Disponibil: http://www.childrights.md/files/nr_4_drepturile_copilului.pdf (vizitat 04.04.2018).
9. Marinescu M. Noile educații în societatea cunoașterii. București: PRO Universitaria, 2013. 270 p.
10. Matveev V. Cunoașterea fundamentală a Drepturilor Copilului de către toți actorii comunității va contribui la soluționarea problemelor stringente de care se ciocnesc copiii. În: Revista Alternativa XXI, nr. 2/2008. Disponibil: <https://inteco.wordpress.com/2009/03/23/cunoasterea-fundamentala-a-drepturilor-copilului-de-catre-toti-actorii-comunitatii-va-contribui-la-solutionarea-problemelor-stringente-de-care-se-ciocnesc-copiii/> (vizitat 03.04.2018).
11. Regulamentul-Tip de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ de tip liceal.
Disponibil: http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_1593_ProiectRegulamenttipliceu.pdf
12. Tica A.-I. Perspective sociologice privind drepturile copilului. Rezumatul tezei de doctorat. Cluj-Napoca, 2010.
13. Vida I. Drepturile omului în reglementări internaționale. București: Lumina Lex, 1999.
14. Zorilo L., Ciobanu L., Foca E., Rusov V., Șova T. Sunt părinte de succes. Suport pentru cadrele didactice în activitatea cu părinții copiilor ce opun rezistență la educație. Bălți: SRL „Tipografia din Bălți”, 2013. 66 p.
15. Панфилова Е. В. «Трудные» дети в школьной среде: или почему они такими становятся. В: Молодой ученый, 2012, №7, с. 303-306.
16. http://www.childrights.md/files/Predarea_Drepturilor_Copilului.pdf (vizitat 06.04.2018).
17. https://ro.wikipedia.org/wiki/Drepturile_copilului (vizitat 04.04.2018).